

Viipurin Suomalaisen
Kirjallisuusseuran
toimitteita
15

HELSINKI 2005

ISSN 1236-4304

Lappeenrannan Kirjapaino Oy 2005

D.W. Åkerman

Toimeni Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran esimiehenä 1877 - 1901

D.W. Åkerman (1843-1919) oli viipurilainen juristi ja suomalaisuusmies. Hän työskenteli Viipurin hovioikeudessa 1870-1890, viimeksi hovioikeuden-neuvoksena. Rannan kihlakunnan (Viipurin pitäjä, Koivisto, Johannes, Uusikirkko, Kuolemajärvi) tuomarina hän oli 1891-1901 ja senaattorina 1901-1905 ja 1910-1912. Turun hovioikeuden presidenttinä hän oli vuosina 1905-1910.

Åkerman oli tulisieluinen fennomaani ja lukeutui poliittisesti vanhasuomalaisiin. Hän osallistui aktiivisesti yhteiskunnalliseen toimintaan Viipurissa ja toimi vuosina 1877-1901 Viipurin suomalaisen kirjallisuusseuran esimiehenä.

Oheinen teksti on katkelma hänen kirjoittamistaan muistelmista, jotka on julkaistu loppuunmyytynä omakustanteena Åkerman-Voipio –suvun piirissä 1993, toimittaja Pentti J. Voipio.

Toisaalta kuin virkatoverieni piiristä oli minun löydettävä ne miehet, joitten seurassa parahiten viihdyin, joitten kanssa sain työskennellä niitten pyrintöjen hyväksi, joitten edistäminen muodostui minun elämäni rakkaimmaksi tehtäväksi. Jo suomalaisessa seurassa tutustuin eräisiin näistä. Mutta vasta kun tulin kutsutuksi Viipurin suomalaisen kirjallisuusseuran jäseneksi ja minut sitten (vuonna 1877) valittiin seuran esimieheksi, tuli suhteemme lähemmäksi.

Luonnollista oli että minut, joka toimiessani suomalaisessa seurassa olin tullut tunnetuksi suomenmielisyydestäni, päätettiin kutsua sanotun kirjallisuusseuran jäseneksi. Seuran jäseneksi kutsuttiin ylipäänsä jokainen seudulla asuva, jonka vähänkin kuultiin kannattavan seuran pyrintöjä. Koetettiin siten kiinnittää heidät asiaan ja sen ohessa saada seuralle vähän lisää tu-

loja jäsenmaksun kautta, niin vähäinen kuin tämä maksu olikin: kerta kaikkiaan kaksitoista markkaa (sääntöjen sanojen mukaan kolme koko ruplaa) vähintään – ja harva suoritti sen enempää.

Muistaakseni olin noin vuoden ollut kirjallisuusseuran jäsenenä, kun seuran silloinen ”esimies” pastori Vitikka tuli nimitetyksi Puumalan pitäjän kapalaiseksi ja hänen piti siis muuttaa pois paikkakunnalta. Oli seuralle saattava uusi puheenjohtaja; ja kovasti hämmästyin, kun muistaakseni seuran sihteeri lehtori Adiel Bergroth ja kassanhoitaja konttoristi Robert Mallenius eräänä päivänä saapuivat luokseni ja kysyivät, enkä tahtoisi vastaanottaa tuota luottamustointia. Eihän minulla ollut minkäänlaista edellytyksiä siihen; en ollut koskaan kirjoittanut, vielä vähemmin julkaissut mitään edes sanomalehdessä – jos en ottanut lukuun kihlakunnan oikeuden ja hovioikeuden pöytäkirjoja ja päätöksiä, ja niistäkin oli aniharva laadittu suomenkielellä. Luonnollisesti minä ensin kieltäydyin kunniasta; mutta kun Bergroth ja Mallenius huomauttivat, että ennenkin oli seuran puheenjohtajana ollut nuoria hovioikeuden virkamiehiä, joilla ei ollut senkään vertaa ansioita suomalaisuuden suhteen kuin minulla, että olisi asialle hyödyksi että joku paikkakunnan korkeimpaan virastoon kuuluva henkilö oli seuran etunenässä ja ettei sitä paitsi sopivampaa miestä ollut saatavissa. Niin suostuin minä vihdoinkin heidän pyyntöönsä ja tulinkin kohta sen jälkeen pidetyssä seuran vuosikokouksessa yksimielisesti valituksi tuohon toimeen, jossa sitten vuosittain uudistettujen vaalien kautta pysyin aina siksi, kun minut syksyllä 1901 kutsuttiin senaatin jäseneksi ja muutin pois Viipurista.

Kirjallisuusseuran toiminta oli jo monena edellisenä vuotena ollut aivan vähäinen. Sen päätehtävänä oli hoitaa rahastoa, jonka kauppakonttoristi Adam Vilke maaliskuun 24 päivänä 1847 tekemällään testamentilla oli jättänyt seuran hoidettavaksi ja jonka koroilla oli perustettu ja sitten toimessa pidetty Vilken suomalainen alkeiskoulu, jonka lukusuunnitelma siihen aikaan oli samankaltainen kuin nykyisissä kansakouluissa. Kirjallisuusseuran toimintaa en tässä rupea tarkemmin kertomaan, se kun kyllä selviää seuran pöytäkirjoista; mainitsen vain, että seuran omat varat olivat kovin vähäiset, jonka tähden sen kustannustoiminta pitkiin aikoihin oli supistunut aivan vähään. Eikä tämä toiminta minun esimiehenä ollessani laajentunut.

Paitsi seuran ennen kustantamia kirjoja, joista uusia painoksia tarpeen tullen otettiin, ei muistaakseni seura silloin kustantanut muuta kuin kaksi teosta. Toinen niistä oli maisteri O. Lönnbohmin (Kasimir ja Eino Leinon vanhin veli) laatima suomalais-virolainen sanakirja A. Ahlqvistin (Oksasen) lukemistoon. Tämän kirjan tarjosi Lönnbohm seuralle kustannettavaksi 200 markan tekijäpalkkiota vastaan, puoltaen asiaansa sillä, että hän, joka oli käynyt Vironmaalla tutkimusmatkalla, oli huomannut siellä kaivattavan tuollaista sa-

nakirjaa. Minä puolsin Lönbohmin tarjousta, mutta seuran enemmistö katsoi siitä syntyvän seuralle tappiota ja tahtoi hyljätä tarjouksen. Kun mielestäni kuitenkin sanakirjan julkaisemisesta voisi olla hyötyä varsinkin niille virolaisille, jotka antautuivat suomen kielen oppimiseen, ja myös oli syytä avustaa kirjan vähävaraista tekijää, tarjouduin minä lainaamaan seuralle ne 400 merkkiä, jotka katsottiin menevän palkkion ja painattamiskustannusten maksamiseen, ehdolla että seura maksaisi minulle lainan korkoineen ainoastaan sikäli kuin seura saisi kirjan kautta voittoa yli menojen. Näillä ehdoilla ottikin seura kustantaakseen kirjan, mutta luultavasti siitä ei ole tullut seuralle mitään voittoa, koskapa minulle ei vielä ole tuosta lainastani mitään takaisin maksettu – enkä olekaan asiaa aina sen jälkeen, kun muutin pois Viipurista, tiedustellut.

Maaliskuun 10 päivänä 1881 päivätty sitoumuskirjani, jolle on 28 päivänä syyskuuta 1882 merkitty seuran kassanhoitajan kuitti rahojen vastaanottamisesta, on arvopaperieni joukossa.

Toinen mainitsemistani seuran kustantamista kirjoista oli käännös A. E. Nordenskjöldin ruotsiksi kirjoittamasta kertomuksesta matkastaan Aasian ja Euroopan ympäri. Tieto, että suomalainen mies oli onnellisesti suorittanut tuon kuuluisan matkan, herätti ympäri koko Suomen suurta innostusta. Tuon innostuksen valtaamana päätti seura – en nyt muista kenen alkuunpanosta – pyytää Nordenskjöldiltä lupaa saada toimittaa käännös tuosta silloin vielä tekeillä olevasta matkakertomuksesta. Kun tiedettiin, mihin aikaan Nordenskjöld paluumatkallaan Suezin kanavan kautta Ruotsiin tulisi vierailemaan Roomassa, lähetti seura sinne lupapyyntökirjeensä ja saikin kohta Nordenskjöldiltä Roomasta kirjoitetun suostumuksen pyyntöömme.

Yritys kustantaa noin laaja teos oli seuran vähäisiin varoihin katsoen aika rohkea, mutta luultiin tuon silloin heränneen innostuksen kyllä takaavan kirjalle hyvän menekin ja käännös- ja painokustannusten siten kyllä aikoinaan tulevan korvatuiksi. Niin ehkä olisi käynyt, jos käännös olisi saatu valmiiksi tuon innostuksen vielä kestäessä. Mutta kului pitkiä kuukausia ennen kuin käännös, jonka suoritti metsäherra Gideon Bergroth – sihteerimme veli – valmistui. Sillä välin oli tuo yleinen innostus kerinnyt laimentua, ja kun kirja vihdoin saatiin painetuksi, näyttäytyi sillä olevan aika huono menekki. Yritys siis ei aineellisesti onnistunut, mutta jää kuitenkin Viipurin kirjallisuusseuran kunniaksi, että tuo merkittävä teos myös on suomenkielisenä.

Paluumatkallaan Pietarista, jossa Nordenskjöld eräitä kuukausia matkansa päätyttyä muistaakseni syksyllä 1880 kutsusta kävi, pysähtyi hän myös Viipurissa. Hänelle pantiin toimeen päivälliset Seurahuoneen suuressa salissa. Silloin olin minä tilaisuudessa pitämässäni puheessa kiittämään juhluvierasta kirjallisuusseuran saamasta luvasta suomenta hänen matkakertomuksen-

sa, jonka johdosta N. antoi esittää minut itsellensä ja lausui kyllä ymmärtävänsä, ettei käännöksen kustantaminen tule olemaan seuralle mikään hyvä afääri, johon minä vastasin, että seuralla on paremmat ajatukset onnistumisesta.

Puheeni pidin minä – kuten minusta tuntui aivan luonnolliselta – suomeksi. Tämä herätti läsnäolevissa ruotsinmielisissä pahaa varta ja sain heiltä kuul-la monta moitetta ”sopimattomasta käytöksestä”, kun en muka ottanut huomioon sitä, että juhluvieras luultavasti vain vaillinaisesti ymmärsi suomea. Omasta mielestäni olisin päinvastoin menetellyt aivan sopimattomasti, jos minä suomalaisen kirjallisuusseuran esimiehenä puhuessani Suomessa syntyneelle ja siellä mieheksi varttuneelle henkilölle olisin puhuessani käyttänyt muuta kuin seuran edustamaa suomen kieltä. Tämän minun näkökantani hyväksyivät seuran muut toimimiehet. Ruotsikkojemme ajatus asiasta ei minua silloin, yhtä vähän kuin muulloinkaan samanlaisissa tapauksissa, liikuttanut.